KÖNYVJELZŐ
Az ÚJ SZÓ melléklete

4. évfolyam 11. szám 2005. november 24.

Kedves Ernesto,

bocsásd meg nekem, hogy egy csöpp könnyet sem hullattam érted, de hiába dörzsöltem a szemem, nem volt eredménye. Elsősorban azért gyötörtem, hogy megtudjam, ébren vagyok, vagy álmodom. Bizonyára ébren voltam, mert egy idő múlva már sajgott a szemem, a látvány azonban továbbra is álomszerű volt. Persze, nem a könyvet olvastam, hanem egy filmet néztem, amelynek a címét Molnár Ferenc regényéből kölcsönözték, csak elfelejtették átírni. Legalább olyasmire, hogy A Via Paoló-i fiúk. Nem az a gond, hogy bennem, aki úgy olvasta a regényt, hogy ott volt a Pál utcaiak közt, együtt merültem el a füvészkert jéghideg tavában a kis szőkével, ott álltam az okos, csöndes Boka mellett, amikor dönteni kellett valamiről, aki a világ egyik legnagyobb igazságtalanságának tartotta, hogy csupa kisbetűvel írták a közlegény nevét, és már rég késő volt, amikor kijavították, aki tudta, hogy Nemecseket nagyon kell tisztelni, hiszen még a Pásztorok is meglátogatták, és még egy csésze csokoládét sem fogadtak el, mert nekik ezért nem járt csokoládé, szóval, nem bánt, hogy bennem más kép él Ernőről, a szegény szabóról és törékeny feleségéről, Janóról, Áts Feriről, mint amilyennek a rendező láttatta őket, meg amilyennek azok képzelték a szereplőket, akik talán el is olvasták a könyvet, s annak alapján válogattak. Bár nem tudom, hogyan lehetett a kis szőkéből kis barnát kreálni, igaz, majdnem olyan törékenyt, majdnem olyan bátrat. De csak majdnem. Mert ez, a filmbeli Nemecsek inkább merész volt, mint bátor, inkább menedzser volt, mint közlegény, ráadásul kapott némi támogatást a felnőttektől is, Janó egykori szerelme révén. A családi körülményeit pedig jobb, ha nem is feszegetjük. A szegény kis szabó inkább hentesbárdot tarthatott volna hatalmas testéből kinőtt hatalmas kezében tű, cérna helyett, anyuka meg – enyhén szólva is – inkább volt kicsapongó asszonyság, mint a kisfiáért aggódó szülő. Szelavíí, ez már a huszadik század volt, amikor illett családi botrányokat is belekeverni, megfejelve egy könnyelmű katonatiszt kártyás kalandjaival, nehogy Boka, a bölcs hadnagy elbízza magát, s hogy Áts Ferinek, a másik, nyegle hadnagynak is legyen adu a kezében. Lehet, hogy jobb, ha a moziba járó vagy a tévénéző gyerek megtudja, nem lehet felelőtlenül egy grundért áldozni az életet, amikor a sors bekever néhány svédcsavart. Bekukucskálhattunk hát a Via Paolo életébe, bekopogtathattunk a földszintes, sötét szobácska ablakán, belenézhettünk a fazekakba, de alig valami emlékeztetett arra, amit Molnár Ferenc úgy írt meg, hogy annak olvastán belesajdult az ember szíve. És igenis meg- és elsiratta Nemecsek Ernőt, a kis szőkét, akinek még a lábnyoma is olyan kicsi volt, hogy annál még a Wendaueré is nagyobb volt.

Ernesto, bár ez furcsán hangzik, mégis kikívánkozik belőlem, Te nem halhattál hősi halált. Mert a felnőttek intézkedtek, olyanná kerekedett a film, mint egy zanzásított szappanopera, azzal a sokféle férfi-női gubancal. Nem az élet tenyerelt bele a Pál utcaiak sorsába, hanem a felnőttek irányították, hátulról mellbe. Így aztán Ernesto halála helyett jobban illett volna a képbe, ha Hektor, János (nem Janó!) kutyája belekóstol a boszszúszomjas, kiérdemesült asszonyság farába. (Mintha csak a Dallasból kölcsönözték volna a l'art pour l'art jelenetet, mely szerint mindegy, mennyiért lehet megvesztegetni akárkit, a lényeg, hogy bosszút álljunk, pl. volt férjünkön, megfejelve azzal, hogy egyúttal egy csomó kölyökkel is kitolunk. Mesteri [bal]fogások! Életre nevelés!)

Egy szó, mint száz, kedves Ernesto, sajnálom, hogy nem lehetett belőled Ernő. Remélem, A Nagy Könyv megteszi hatását, és karácsonyra a Jézuska meglep az igazi *A Pál utcai fiúk*kal, ha nem is bőrbe kötve, de nyomdaillatúval, fehér papíron fekete betűkkel.

Kellemes ünnepeket, jó olvasást!

Grendel Ágota

Dolán György: Sziszifuszi feladat. Installáció, 1994

A HÓNAP VERSE

Kandaulész felesége

Még nem sejted, Gügész, hogy menni fogsz
Milétosz és Szmürna bástyái ellen,
s fiat szülök neked majd, Ardütoszt,
s ő nemzi Szadüattészt, s ő a büszke Alüartészt.
Nem mágia ez, történetírás csak,
csupasz csont köré tapasztom így a húst,
s már most tudom, hogy Hérodotosz csalni fog.

Ma éjjel Kandaulészt, a férjem, megölöd,
vagy meghalsz, mert láttál meztelen,
s szemedben nem pihent a látvány reggelig,
sőt éberebben ég, akár a nők borotvált Vénusz-dombján
megfeneklett kéjgyönyör.

Ott fogsz állni épp, ahol tegnap,
végignézed, míg belém hatol,
s meglovaglom, mint egy knídoszi riherongy,
roppant heréit kézzel markolászgatom,
s te szomjas tőrrel elmetszed nyakát.

Ne félj, Gügész, az istenek veled, s az emlék
úgyis képzelet, s a képzelet valóságsalak,
bár átfut a történések bélrendszerén,
csak a trágyán kisarjadt rózsafej marad,
vagy (jobb esetben) illatszerészeink nemes,
nehézkes párlata.

Kandaulész, Mürszosz fia
túlságosan rajongó, hogy érzékelje: teste van.
Az én testemben él, s nem tűrhetem,
hogy kiszorítson önmagamból s ő legyek.

Ne félj, Gügész, te mindig idegen maradsz,
örökkön test, én kőszobor,
s mint tébolyult, ki tagját szobroknak dörzsöli,
magod, tudd, lefolyik faromnak ívein.

Mint bőrtákolmány férfiszajhák alfelében,
ki s be jársz meg-megnyíló kapumon,
tiéd a város, mind a ház, a föld, a tér,
s néha nemzel is, én csak szülök.

Én csak szülök, s fogyok, mint egy szobor, melyről
új s új ruhát, díszítményt, fürtöt üt le
a szobrászok acélos fallosza.

Megéri hát, Gügész, király leszel te is,
s tán megölnek téged is, ne félj,
ok mindig lesz, itt van egy: a nő,
a nő, ki aszlik, vénül s hidegebb,
hidegebb lesz, mint egy tartalma vesztett, pucér tény,
egy jelzőtlen főnév Hérodotosz lapjain.

Csehy Zoltán
(1973. XI. 26.)
Dunaszerdahely

Somogyi Tibor felvétele

KITEKINTŐ

Mellékletünkben időről időre a hét-nyolc nagyobb szlovákiai magyar könyvkiadó műhelyén kívül megjelenő könyveket is bemutatunk, ezek azonban a Könyvjelző útján nem rendelhetők meg. Szalatnai Rezső ma már klasszikusnak tartható könyvét a tisztelt olvasó a könyvesboltokban szerezheti be magának, a két mátyusföldi település hagyományos gazdálkodását bemutató könyvet pedig a Galántai Honismereti Múzeumban (Fő utca 976/8) vásárolhatja meg.

Danter Izabella szerk.
Hagyományos gazdálkodás
a Kisalföld északi részén
Galántai Honismereti Múzeum

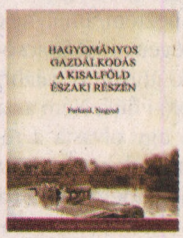

A kisalföldi hagyományos gazdálkodás című kutatási program résztvevői, e tanulmánygyűjtemény szerzői (Angyal Béla, Beke Éva, Danter Izabella, Gaál Ida, Gudmon Ilona, Molnár Benő, Nagy Endre, Novák Veronika és Varga Lívia) két község (Farkasd és Negyed) hagyományos gazdálkodásának alakulását mutatják be részint néprajzi-történeti kutatások, részint a vizsgált településekre vonatkozó szakirodalom alapján. Számos képpel, Farkasd és Negyed külterületének földrajzi neveivel, háromnyelvű összefoglalóval, helységnévjegyzékkel. A kötet – előszavának szerzője, Liszka József szerint – „a részletes eredmények iránt érdeklődő szakemberek (és nem kis mértékben a helyi érdeklődők) számára jelent majd csemegét".
Fűzve, 316 old., 14,8x21 cm

Szalatnai Rezső
Juhász Gyula hatszáz napja
Clara Design Studio

„E könyv magyarországi kiadása óta több mint negyven esztendő telt el, s az utóbbi bő négy évtizedben – sajnos – elkerülte a kiadók és így kénytelen-kelletlen az olvasóközönség figyelmét is – írja a reprint kiadvány fülszövegében Miklósi Péter. – Ráadásul nemhogy a könyvesboltokból, de még a könyvtárak zömének polcairól is kikopott. Ezért öröm számomra, hogy e hiány pótlásaképpen most újra nyomdafestéket láthatott a költő, az első Nyugat-nemzedék jelentős alakja Szakolcán töltött két esztendejének valós krónikája."
Fűzve, 280 old., 16,6x23,6 cm

Új könyveink

A család kalendáriuma 2006
Szívderítő NAPtár
Nap Kiadó

A jövő évre szóló kalendárium tele mindennapra alkalmas tanácsokkal, pihentető, elmés vagy éppen szívderítő olvasmányokkal. A naptári részen kívül színes rovatokkal: család, szószóló, periférián, vendégségben, időutazás, évforduló, filmvilág, szépirodalom, világjáró, háziorvos, életmód, éléstár, fészek, divat, kertészkedő, sport, gyermekkalendárium, nyerő, ráadás – képekkel, sok keresztrejtvénnyel, szórakoztató olvasnivalóval.
Fűzve, 204 old., 16,5x23,5 cm
bolti ár: 160 Sk
kedvezménnyel: 129 Sk

Ardamica Zorán
heterotexxxtualitás
Nap Kiadó

A játékos és többértelmű cím játékos és többértelmű lírai korpuszt jelöl, s az ilyet kedvelő olvasót feltételezi. Jelentéses a cím abban az értelemben is, hogy a versek központi rendezőelve és maga a téma is, melyek köré a sorok rendeződnek: a szöveg, a textualitás. A kötet egyik jellegzetes vonása a szövegiség, a szövegek interakciója, szerves egymásra hatása, az intertextuális viszonyok kibogozhatatlansága, a szöveg mint idézet, a szöveg mint töredék, a vendég szövegtöredék mint szövegalkotó elem.
Fűzve, 120 old., 16,5x15,5 cm
bolti ár: 129 Sk
kedvezménnyel: 109 Sk

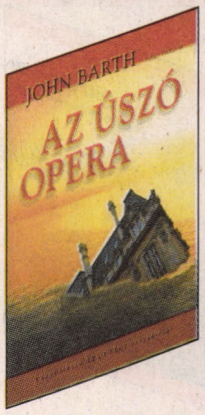

Barth, John
Az Úszó Opera
Kalligram

Mi köti össze Platónt, Cicerót, két kopuláló rákot és Hamletet? Nos, Todd Andrews egy fontos döntésének megváltoztatása és annak háttere. *Az Úszó Opera* ügyvéd hőse 1937. június 20-án vagy 21-én úgy dönt, hogy mégsem lesz öngyilkos. S elhatározását egy pontos, pengeéles rendszerbe ágyazza, ahol Hamlet is csak kispályás lehet, hiszen a „balsors minden nyűgétől s nyilaitól" meglépni, az ismeretlen gonoszt ismerősre cserélni csak gyávaság lehet. Ez a nihilista komédia – a John Barth által nihilista tragédiának nevezett *Az út vége* ikerregénye – ennek a bizonyos napnak a történetét meséli el, s ezen keresztül értelmezi újra a főhős életének legfőbb eseményeit. Kovács Levente fordítása.
Kötve, 256 old., 14x 20,7 cm
bolti ár: 250 Sk
kedvezménnyel: 225 Sk

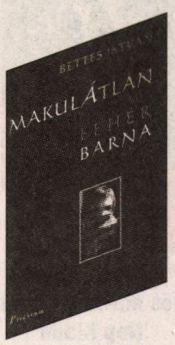

Bettes István
Makulátlan Fehér Barna
Plectrum

A szerző új verseskötete annak a költői hagyománynak a folytatása, mely alapvetően az irónia, az elbizonytalanítás, valamint a játék és a szarkazmus eszközeivel él. A nyelvi játék és dekonstrukció – a kötetben megjelenő hosszúverseknek, montázsoknak köszönhetően is – mély, etikai és esztétikai dimenzióval egyaránt rendelkező műveket szül. S a „bohóc" ismét megríkatja közönségét...
Kötve, 96 old., 15,2x21,5 cm
bolti ár: 140 Sk

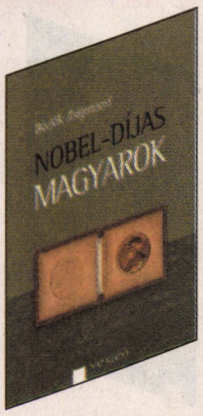

Bödők Zsigmond
Nobel-díjas magyarok
Nap Kiadó

Hatodik, javított és bővített kiadásban kerül az olvasó kezébe a szerző sikerkönyve. Bödők Zsigmond számos dokumentummal, fényképpel és ábrával kiegészített kötete nem csak a díjazott magyar és magyar származásúakat sorakoztatja fel, hanem azokat is, akiket felterjesztettek a díjra, vagy akik eredményeikért megérdemelték volna ezt a kitüntetést. A kötetet további világhírű magyar természettudósok és magyar tudósokról elnevezett nemzetközi díjak jegyzéke egészíti ki.
Fűzve, 192 old., 14,8x21 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 130 Sk

Böszörményi Zoltán
A szerelem illata
Kalligram

Játék és szenvedély. A szonettkoszorú költői játék és mesterségbeli próbatétel. Ám e nagy hagyományokkal rendelkező műfaj a szerző számára nemcsak a játék felől fontos, hanem főként azért, hogy általa formát nyerjen a szenvedély. Formát, nyelvet találjon a szenvedélyek egyik legerősebbikére, a szerelemre, hiszen a költői nyelv az, ami által a szerelem szóra bírható. A kötet tétje is ez: egy szerelem belső történetének lírai megfogalmazásával a szerelemnek adni nevet és nyelvet. Részegh Botond színes illusztrációival.
Kötve, 40 old., 15,8x 22,2 cm
bolti ár: 130 Sk
kedvezménnyel: 110 Sk

Új könyveink

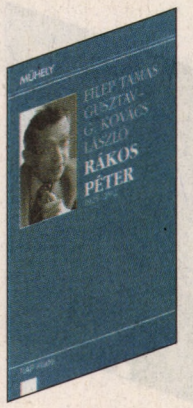

Filep Tamás Gusztáv–G. Kovács László
Rákos Péter
Nap Kiadó

A könyv vázát az irodalomtudós tanár, komparatista és bohemista munkásságának interpretációja képezi; az elemzések hátterét a 1948 utáni szlovákiai magyar írásbeliségről alkotott vázlatos, de határozott kép adja. Az értelmezések főképp a tematikai összefüggésekből indulnak ki. A monográfia betekintést nyújt Rákos Péter cseh nyelvű munkásságába is. Könyvészeti összefoglalóval, Gál Jenő előszavával, Kiss Gy. Csaba utószavával.

Fűzve, 352. old., 10,5x18,5 cm
bolti ár: 180 Sk
kedvezménnyel: 160 Sk

Grendel, Lajos
Kráľ Matej v New Honte
Kalligram

A Kossuth-díjas író legújabb regényének helyszíne ugyanaz a New Hont nevű fiktív kisváros és környéke, akárcsak az ezt megelőző két regényé. Így a *Tömegsír* és a *Nálunk, New Hontban* után a *Mátyás király New Hontban* egy laza trilógia záródarabjának is tekinthető. Ezúttal a regény szlovák változatát kínáljuk, Karol Wlachovský fordításában. („Slovenský variant je autorizovaný. Text je produktom autorskej invencie a myslenia, prekladateľ si ho iba osvojil" – Karol Wlachovský.)

Kötve, 184 old., 12,5x17,8 cm
bolti ár: 199 Sk
kedvezménnyel: 170 Sk

Kontra Miklós összeáll.
Sült galamb?
Fórum Kisebbségkutató Intézet–
Lilium Aurum

A *Magyar egyetemi tannyelvpolitika* alcímű kötet a Debrecenben 2004. október 28–31-én tartott konferencia anyagát tárja az olvasók elé. A konferencián elhangzott előadások és hozzászólások szerzői magyar nyelven (is) oktató szlovákiai, ukrajnai, romániai és szerbiai egyetemek és főiskolák tanárai és hallgatói, de az általuk felvetett kérdések révén az olvasó nemcsak a kisebbségi egyetemek tannyelvpolitikájával ismerkedhet meg, hanem a finn és kanadai kétnyelvű egyetemekkel is.

Fűzve, 256 old., 16,7x23,5 cm
bolti ár: 240 Sk
kedvezménnyel: 216 Sk

Miklós Dénes
Különleges növények a háztájiban
Nap Kiadó

A képekkel bőven illusztrált kiadvány megfelelő segítség lehet mindazoknak, akik a benne foglalt szakismereteket a háztáji kertészetükben vagy otthon, a konyhában szeretnék hasznosítani. Szerkezetét négy fejezet adja; ezekben szó esik a gyógy- és fűszernövényekről, a házipatika gyógynövényeiről, a különleges zöldségekről és a zöldségújdonságokról, valamint a ritkaságnak számító, mellőzött gyümölcsfélékről. Színes képmelléklettel.

Fűzve, 92 old., 14,8x21 cm
bolti ár: 170 Sk
kedvezménnyel: 150 Sk

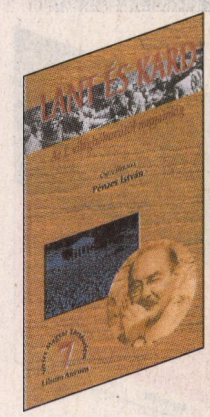

Pénzes István összeáll.
Lant és kard VII.
Lilium Aurum

Az 1999-ben indult sorozat, a *Verses magyar történelem* újabb kötete az első világháborútól napjainkig veszi sorra a magyarok történetének nevezetes fejezeteit sok-sok verssel, rövid történelmi eligazítókkal, számos jegyzettel, szómagyarázattal. A magyar történelmet verses antológia formájában bemutató sorozat záró darabja. Az összeállító zárszavával, a kötetben szereplő költők kislexikonával.

Kötve, 348 old., 12,5x19,6 cm
bolti ár: 338 Sk
kedvezménnyel: 304 Sk

Pomogáts Béla
Magyar régiók
Lilium Aurum

A *Különbözés az egységben – egység a különbözőségben* alcímű kötet az irodalomtörténésznek a kisebbségi magyar irodalmak és a regionális irodalom tárgykörébe tartozó tanulmányait és kisebb dolgozatait foglalja össze. Az erdélyi, a kárpátaljai és a nyugati magyar irodalmon kívül kitér a szlovákiai magyar irodalom némely kérdésére, valamint az anyaországi és a kisebbségi magyar kultúra változó viszonyára is.

Kötve, 206 old., 15x21,5 cm
bolti ár: 264 Sk
kedvezménnyel: 238 Sk

Új könyveink

Simon Attila összeáll.
A határon túli magyar tudományos könyvkiadás
Fórum Kisebbségkutató Intézet–Lilium Aurum

A kötet a kárpátaljai, az erdélyi, a vajdasági, a horvátországi, a szlovéniai és a szlovákiai magyar tudományos könyvkiadás átfogó vázlatát nyújtja a rendszerváltástól napjainkig. Az egyes összefoglalók a könyvkiadáson túlmenően a szóban forgó kisebbségi régió tudományos életének alakulására is kitekintenek. A tanulmánygyűjteményt az egyes régiók tudományos könyvkiadásának válogatott bibliográfiája egészíti ki.
Kötve, 144 old., 17,2x24 cm
bolti ár: 210 Sk
kedvezménnyel: 190 Sk

Vámbéry Ármin
Vándorlásaim és élményeim Perzsiában
Lilium Aurum

A Vámbéry-életműsorozat hatodik kötete a szerző perzsiai útleírását tartalmazza, mely a világhírű tudós és utazó saját megfogalmazása szerint „könnyű turista mű", s amely 1867-es kiadása óta most másodszor jelenik meg magyarul újból. A könyvhöz utószót író Vásáry István szerint a mű útleíró irodalmunk egyik gyöngyszeme, mely impozáns ismeretanyagán és lényeglátó megfigyelésein túlmenően szellemes megfogalmazásával tűnik ki.
Kötve, 388 old., 13x19,7 cm
bolti ár: 312 Sk
kedvezménnyel: 281 Sk

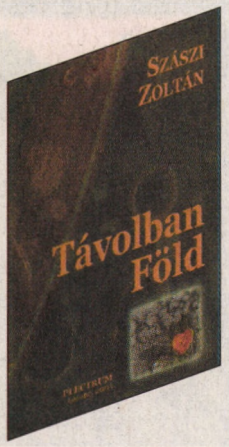

Szászi Zoltán
Távolban Föld
Plectrum

„Szászi Zoltán tud valamit a távolságról. Jobban mondva: sejt. Pedz. Distanciával kezel. Közelről szól, mégis messze van. Lett. (...) Bizonyára megkapta azt a bizonyos fránya »üveggolyót«. A tanulhatatlan távolságot. Na, nézzük meg. A körülmények ideálisak, ha figyelmesek leszünk, látható. Kétségtelenül kirajzolódik" – írja a verseskönyvet ajánlva a költőtárs Mizser Attila.
Kötve, 96 old., 13,4x19,6 cm
bolti ár: 126 Sk

Závodszky Géza
Hazáért, szabadságért. Magyar történetek
Lilium Aurum

A szerző új történelem-népszerűsítő könyve a *Magyar mondák – Magyar történetek* című kötetének szabad folytatásaként a Rákóczi-szabadságharctól a Kossuth Lajos temetéséig terjedő időszak történeteit beszéli el hitelesen, de az igaz mese varázsával. A fényképekkel gazdagon illusztrált kiadvány elsősorban a tizenéves fiataloknak szól, de számot tarthat a történelmet szerető felnőtt olvasóközönség érdeklődésére is.
Kötve, 104 old., 21,5x30,2 cm
bolti ár: 249 Sk
kedvezménnyel: 224 Sk

A bemutatott könyvek a megjelölt kedvezményes árukon megrendelhetők.

Szerző(k) és cím(ek):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A megrendelő neve:

Lakhely, utcanév, ház- és irányítószám:

Telefon:

Postacímünk:
Vydavateľstvo Kalligram, s. r. o.
Staromestská 6/D
P. O. Box 223 810 00
Bratislava 1
Tel./Fax: 00421-2-544 15 028
e-mail: distribucia@kalligram.sk

Felvidéki fürdők és legendák

Motesiky Árpád (1941)
vadászíró, szakíró
Verebély

„Magas hegyek néznek Túrótz Vármegyére,
Szent Márton, Blatnitza, Stúben fürdőjére...”

Miközben Nagy Zoltánnak a KT Kiadó által megjelentetett *A Felvidék fürdőinek lexikona* című kötetét olvasom, asztalomon az összehasonlítás végett a Kis Tükör nagyon szakadozott oldalai közt lapozgatok. A régi ehhez a mostanihoz képest elkalauzol Nyitra vármegyébe is. Többek közt Bajmócra (akkor Bajmótz, ma Bojnice), melyről ezt írja: „Bajmótz jó ferdővel és sáfránnyal kedveskedik.” A régen volt Bajmócról megemlíthető, hogy Hunyadi Mátyásnak is kedvelt helye volt; királyunk emlékét a várkastély bejáratával szemben egy hajdan hatalmas hársfa őrizte, ennek árnyékában szokott ebédelni, borozgatni. Ő a várat fiának, Corvin Jánosnak adományozta. Ezt a boroszlói polgárleánytól származó, nagy vagyonnal bíró Jánost a krónikások deli ifjúnak jegyzik, ám ugyanő később köszvényes lábát Bajmócra járt gyógyíttatni. Történt egyszer – a legenda szerint –, hogy Corvin János más okból kényszerült Budáról Bajmócra felutazni. Jelentették neki, hogy Poki Péter várnagy nem jól gazdálkodik, s jó volna a körmére nézni. Poki nagyon ravasz ember volt, s eljutott hozzá János Bajmócra szóló látogatásának célja. Amikor a herceg megérkezett, Poki alamuszi módon, mézesmázos szavakkal fogadta, a legjobb falatokkal és italokkal várta, majd a fürdőből hazatérő ura életére tört. Corvin János az aljas támadást kivédte, s Poki a cselszövésért az életével fizetett.

A korabeli források arról is beszámolnak, hogy II. Rákóczi Ferenc is kedvelte Bajmócot és fürdőjét. A fejedelem a már említett nagy hárs alatt írta leveleit, ezek egyikét így zárta: „Datum sub tilia nostra Bajmociensi”, azaz: Kelt a bajmóci hársfánk alatt. A bajmóci kastély utolsó ura gróf Pálffy János volt, akinek tetteiről több legenda is keringett. Ezek egyike szerint halála után sem nyugodott, mert hatalmas szarkofágja alatt a teremőrök egy reggel titokzatos folyadékot észleltek. Úgymond ez a megrögzött agglegény könnyeiből keletkezett: Pálffy János holtában siratta a világ gondjait, bajait... Nagy Zoltán könyve csak nyúlfarknyit, tizenhárom sort szentel Bajmóc fürdőjének.

Bártfafürdővel lényegesen hosszabban foglalkozik. Bártfafürdőről IV. Béla királyunk adományleveleiben olvashatunk – ő a gyógyforrásokat s ezek minden jogát a városnak ajándékozta. A fürdő gyógyító ereje ötszáz éve ismert. A tizenhárom forrásból fakadó ásványos gyógyvizeit 1821-ben felkereste Sándor orosz cár és felesége, Mária Lujza is, ám az igazi szenzációt Erzsébet királyné, Sisi látogatása jelentette 1895-ben – a magyarok által olyannyira szeretett királynénak tragikus halála után öt évvel a főtéren szobrot is állítottak (Donáth Imre alkotására is szomorú sors várt). Sisi érkezését és teljes egy hónapi ott-tartózkodását igyekeztek mély titokban tartani. Persze, ki ne figyelt volna fel arra, hogy a fürdő egyik szállodáját teljes egészében lefoglalták, így a szemfüles újságírók hamar kinyomozták a titokzatos érkező kilétét. Az első erről szóló tudósítás a Magyar Szalon az évi augusztusi számában jelent meg erről Bártfai legenda címmel, inkább szándékosan emelve, mintsem eloszlatva a titokzatosság légkörét. „Nincs olyan nap,

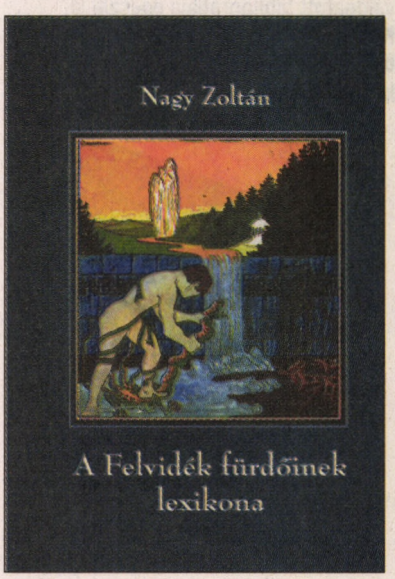

Nagy Zoltán
A Felvidék fürdőinek lexikona
KT Könyv- és Lapkiadó

A kötet a mai szlovákiai területek leghíresebb üdülő- és gyógyhelyeit mutatja be számos korabeli színes és fekete-fehér fénykép kíséretében. A könyv több mint hatvan fürdőt, hévízforrást vagy ásványvízkútfőt taglal ábécérendben, de ezeken kívül a kulturális értékek iránt érdeklődők kíváncsiságát is kielégíti.

Kötve, 160 old., 15,7x21,5 cm
bolti ára: 260 Sk

hogy Bártfa felől új legendákat ne hozna a szél – kezdődik a hír. – Legendákat a fekete ruhás asszonyról, aki egymaga jár a fenyvesek között, messze kerüli az úri népet, de hirtelen, váratlan szóba áll a legcsunyább galíciaival, aztán elsuhan a fenyők közt, némán, mint egy tünemény, s csak fehér ernyője világít vissza, mint az a fehér fényesség, amely eltűnő tündérek nyomában szokott lenni..." Majd a paparazzó munkájának leírásával folytatódik: „Volt egy indiszkrét jóemberünk, aki a tyúkokkal kel, egy kis géppel is fölfegyverkezett, úgy állott lesben, hogy akármilyen messziről, de megközelíthesse a fekete ruhás asszonyt, amikor kora hajnalban elindul a Deák Szálló villanyosan világított portáléja elől, alkonyatkor pedig visszatér a fiatal, görög nyelvmesterével..." És így tovább; a megkapó hangú íráshoz két fényképet is közöl a lap, minden bizonnyal az „indiszkrét jóember" felvételeit, anélkül, hogy a titokzatos fotós kilétét felfedné. Nos, az ő nevére vonatkozóan a KT Kiadó által 2001-ben megjelentetett *A felvidéki vadászok életrajzi lexikona* ad támpontot (A kötetet Motesiky Árpád állította össze – a szerk. megj.). Ebből megtudhatjuk, hogy Divald Károly (1830–1897) gyógyszerészről és tájfényképészről van szó, aki épp Bártfán kezdett el fotózni, majd 1863-ban Eperjesen nyitott fényképészműtermet. Divald mindvégig hű maradt Bártfához, a fürdővárosról fényképalbumot is készített.

A korabeli források arról is beszámolnak, hogy II. Rákóczi Ferenc is kedvelte Bajmócot és fürdőjét. A fejedelem a már említett nagy hárs alatt írta leveleit, ezek egyikét így zárta: „Datum sub tilia nostra Bajmociensi", azaz: Kelt a bajmóci hársfánk alatt...

A régmúltból a közelebbi időkig jutva a fürdőlegendákban, nyilván sokak emlékezetében élnek a fürdőkkel kapcsolatos közismert történetek, anekdoták, viccek. Ezek egyike szerint hazamegy a férj az Érsekújvári járásban levő, népszerű Podhájska (Szencse) termálfürdőből, és így szól asszonyához: – Képzeld el, egy ember mankón jött a fürdőbe, és mankók nélkül tért haza! – Úgy meggyógyult? – kérdi a feleség. – Nem, ellopták a mankóit.

Lucski vasasfürdőbe (Lúčky) már sikamlósabb utakon vezet több anekdota, hiszen itt a női betegségeket és a terméketlenséget orvosolták, ez utóbbit sokszor nem is annyira hévízzel, mint egy alkalmi partnerrel, különösen a múlt rendszer idején, amikor nem volt nehéz beutalóhoz jutni, és a gyógykezelés is csaknem ingyenes volt.

A mankóról óhatatlanul Pöstyén jut eszünkbe, a fürdő egyedi szimbóluma, a mankót törő ember. A város társadalmi szempontból is fontos események színhelye volt, s mára hatalmas fürdővárossá nőtte ki magát. Azt tartják, hogy kétféle ember van: aki már volt a pöstyéni fürdőben, és aki még nem. Pöstyénfürdő gyakori vendége volt a morva születésű Alfons Mucha (1860–1939) festőművész, aki feleségével és két leánykájával járt ide. Mindig nagyon jól érezték magukat, a családfő, miközben élvezték a források gyógyvizét, festegetett. Később Mucha egy nagy méretű, különleges, mert ötszög alakú olajfestményével fejezte ki háláját, egy a franciaországi Nice-ben 1932-ben festett vásznát ajándékozta a pöstyénieknek; a képet a Thermia Palace-ban helyezték el. A kép egy ülő lányt ábrázol, feltehetően a festő itt meggyógyult lányát, amint két szlovák népviseletbe öltözött nő ajándékot visz neki: rózsákat és egy kosár szőlőt. A kép címe: *Légy áldott, magasztos forrása az egészségnek.* Ennek is megvan a maga újkori legendája: a szálloda fürdőházából 2000. októberének egyik éjjelén rejtélyes körülmények közt eltűnt, s csak négy évvel később, amikor már csaknem lemondtak róla, került elő Brünnben. A festmény restaurálásra szorul, s majd csak jövőre keról vissza eredeti helyére.

S ha már átléptük a határt, említsük meg, hogy fürdőket kedvelő és gyógyulni vágyó eleink közül jó néhányan távolabb eső fürdőhelyeket is felkerestek. Arany János, mint ismeretes, több alkalommal gyógyíttatta magát Karlsbadban, Wesselényi báró az észak-morva Jeseníket kedvelte, de ugyanitt Széchenyi is járt. A város főterén – magyar adományokból – felállított emlékoszlopon Vörösmarty Mihály sorai olvashatók. Kossuth Szliácsot magasztalta másoknak is ajánlva (látogatásának idejét sokáig emléktábla hirdette). Másokat látszólag hidegen hagyott a gőz: „Pompás napokat töltöttem Várgedén" – írja a rimaszécsi járásban fekvő fürdőről Petőfi, aki a Kubinyi család vendégeként járt itt, de arról nem tesz említést, vajon élt-e a gyógyforrás kínálta lehetőséggel.

Bezárólag talán még annyit, hogy gyógyfürdőink napjainkban ismét fénykorukat élik. Nagy Zoltán könyve, *A Felvidék fürdőinek lexikona* azoknak is ajánlható, akik bár a fürdőzés mai fényűzését nem engedhetik meg maguknak, hozzánk kötődő múltjában szeretnek megmártózni.

Motesiky Árpád

KÉPZŐMŰVÉSZET

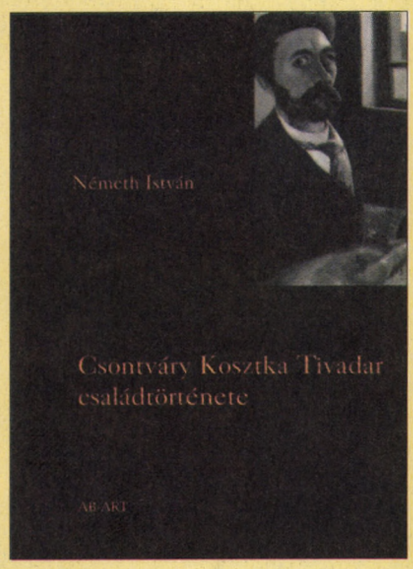

Németh István
Csontváry Kosztka Tivadar családtörténete
AB-ART
Fűzve, 168 old.,
15x21 cm
bolti ár: 200 Sk
kedvezménnyel: 190 Sk

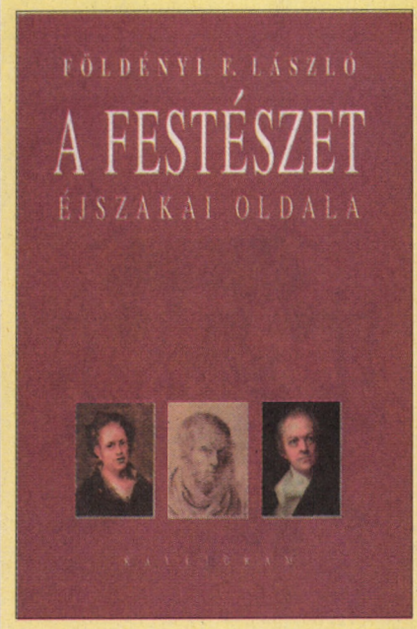

Földényi F. László
A festészet éjszakai oldala
Kalligram
Kötve, 568 old.,
15,5x21 cm
bolti ár: 399 Sk
kedvezménnyel: 320 Sk

IFJÚSÁGI ÉS GYERMEKIRODALOM

Bereck József
Meseenciklop, avagy a foltozóvarga
Nap Kiadó
Kötve, 104 old.,
11,5x16,5 cm
bolti ár: 220 Sk
kedvezménnyel: 200 Sk

Cséplő Ferenc
Mátyusföldi rosszcsontok
Lilium Aurum
Fűzve, 192 old, 14,8x20,8 cm
bolti ár: 166 Sk
kedvezménnyel: 159 Sk

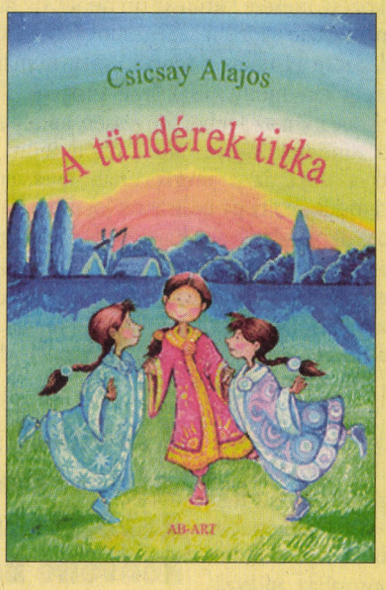

Csicsay Alajos
A tündérek titka
AB-ART
Kötve, 80 old.,
21x30 cm
bolti ár: 240 Sk

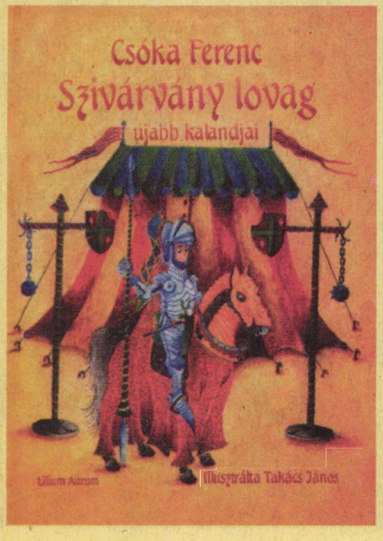

Csóka Ferenc
Szivárvány lovag újabb kalandjai
Lilium Aurum
Kötve, 56 old.,
17,2x24,5 cm
bolti ár: 253 Sk
kedvezménnyel: 228 Sk

M. Csepécz Szilvia
Kicsi, kisebb, legkisebb
AB-ART
Kötve, 72 old.,
21x30 cm
bolti ár: 240 Sk
kedvezménnyel: 220 Sk

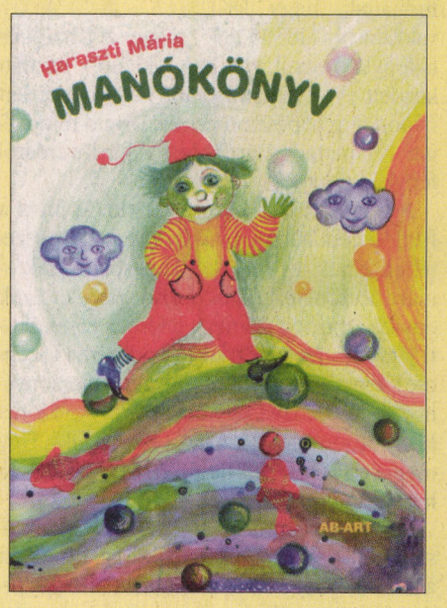

Haraszti Mária
Manókönyv
AB-ART
Kötve, 72 old.,
21,5x30,3 cm
bolti ár: 240 Sk

IFJÚSÁGI ÉS GYERMEKIRODALOM

Heténi Andrea
Kincső kalandjai
Plectrum
Kötve, 48 old., 20x27,5 cm
egyezményes ára: 150 Sk

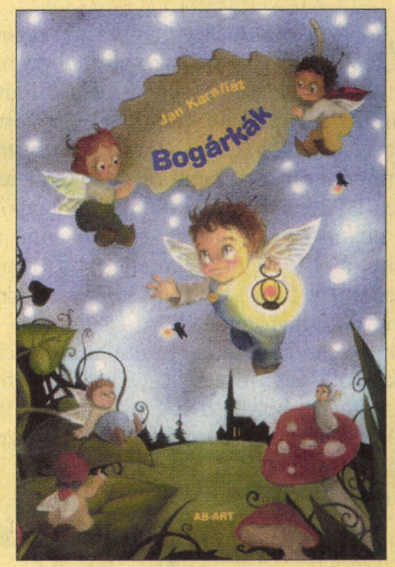

Karafiát, Jan
Bogárkák
AB-ART
Kötve, 88 old.,
21,5x30 cm
bolti ár: 240 Sk

Kukorelly Endre
Samunadrág
Kalligram
Kötve, 56 old., 15,5x21,6 cm
bolti ára: 150 Sk
kedvezménnyel: 130 Sk

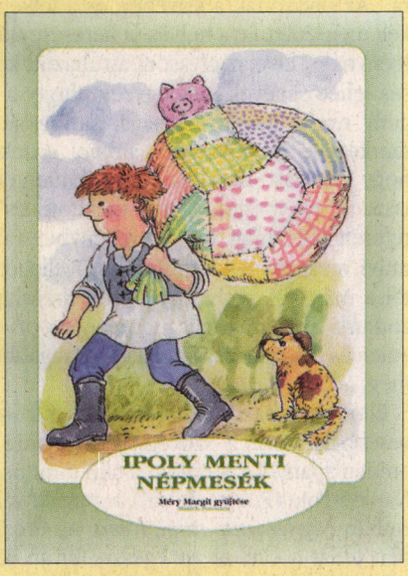

Méry Margit gyűjt.
Ipoly menti népmesék
Madách-Posonium
Kötve, 68 old., 17,5x24,5 cm
bolti ár: 120 Sk

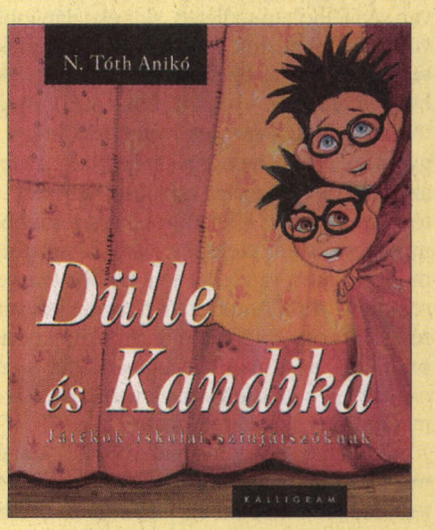

N. Tóth Anikó
Dülle és Kandika
Kalligram
Fűzve, 128 old.,
17x20,5 cm
bolti ár: 160 Sk
kedvezménnyel: 149 Sk

Péterfi Gergely
Misikönyv
Kalligram
Kötve, 96 old.,
20x25 cm
bolti ár: 250 Sk
kedvezménnyel: 220 Sk

Naplemente szimptóma

Csanda Gábor (1963)
szerkesztő
Pozsony

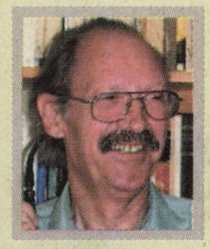

Pablo Urbányi (1939)
író
Ottawa

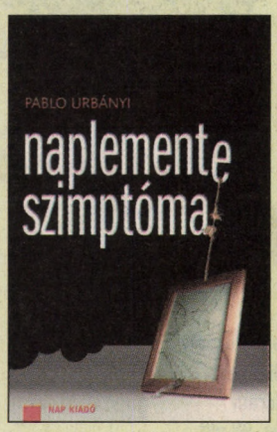

Urbányi, Pablo
Naplemente szimptóma
Nap Kiadó
Kötve, 306 old.,
13x19 cm
bolti ár: 380 Sk
kedvezménnyel: 340 Sk

A *Naplemente szimptóma* című regény Pablo Urbányinak sorrendben harmadik, magyarul megjelent műve; mindhárom Dobos Éva fordításában került a magyar olvasók elé: az első, *A hagyaték* című szatíragyűjtemény Budapesten jelent meg 1992-ben (évszám és kiadó megjelölése nélkül), a másodikat, a *Silver* című regényt a Nap Kiadó jelentette meg (Dunaszerdahely, 2004), csakúgy, mint ezt a mostanit. Mindháromnak közös jellemzője az ironikus-szarkasztikus, fekete humorú előadásmód. Jelen dolgozat ez utóbbi könyv bemutatása helyett a regénynek mint irodalmi szövegnek és referenciájának az egymás mellettiségét mutatja be szemléltető szövegidézéssel. Az ilyen irányú olvasói elvárásoknak a mű minden tekintetben elébe megy, s ezek az elvárások nemcsak a regényből igazolhatók vissza, hanem a szűken vett szövegen kívüli paratextusokból is.

Megformáltsága és szerkezete épp abban érdekelt, hogy az olvasó ne tudja elválasztani egymástól a mű metaforikus és referenciális útjait.

Ilyen rögtön a kötet fülszövege, mely a szerzőtől származó szöveg; az idézőjelek közé fogott néhány sor a következőkről tájékoztat: „Az élet nem olyan szép, mint amilyennek Walt Disney rajzolja. Mindig mérlegelendő az élet minősége is. És van egy skála: van olyan gyermek, aki halva születik; van, aki félholtan született, akinek talán jobb volna, ha meghalna; és van olyan, aki defektussal születik és az orvosok nem hagyják, hogy meghaljon (passzív eutanázia). Megmentik, mintha istenek volnának, hogy a gyermek szenvedjen egész életében. Hogy az orvosok ezt miért csinálják, pénzért, a törvények miatt, félelemből vagy jóságból: mindegy. Isten szerepét játsszák szadista módon." Adva van tehát ez a műhöz szervesen nem tartozó, mert nem a regényből vett részlet, mely a témát a gyemekeutanázia problémájára szűkíti le, ugyanakkor – az élet, a halál s az Isten szavak variációival – a metaforikus olvasat felé is teret nyit.

S ha már a művet megelőző, ahhoz integránsan nem kapcsolódó fülszöveget idéztem, szabadjon utalni egy ennél is távolabbi szerzői közlésre: Urbányi egy a Vajda Barnabásnak adott interjújában (Könyvjelző, 2005. 9. szám, 8–12.) a regény referenciális olvasatát erősítve a gyermekeutanázia megoldatlan és megoldandónak tételezett kérdését járja körül. Igaz, maga a kérdező is ebbe az irányba tereli, amikor felveti: „Mit gondol, hogyan segíthet hozzá a regény a több szempont alapján történő diskurzushoz a magyar nyelvterületen, ahol a gyermekeutanáziáról még soha nem folyt komoly társadalmi vita?", s ezzel a regényről folyó diskurzust egyértelműen a szóban forgó orvosi-szakmai területre utalja. Urbányi ugyan az interjúban óvakodik attól, hogy a regénynek konkrét, az irodalmi jellegén kívüli szerepet tulajdonítsanak, s egyértelműen elhatárolja magát attól a lehetőségtől, hogy az irodalmat olyan tartalmak közlésére használja, melyeket más nyelven kifejezhetőbbeknek vél (azt válaszolja: „Hogy irányt is kell mutatnia, abban már nem vagyok biztos. Nagyon tartok a túlságosan okító jellegű művészettől, ami már nem művészet."), mégsem veti el az irodalmi műnek a művön kívüli valósághoz való viszonyát: „Én nem tudok elképzelni egy regényt vagy egy novellát, de még egy verset vagy egy festményt se, hogy az ne mutasson rá valamilyen társadalmi problémára", a továbbiakban pedig az olvasó hatáskörébe utalja annak eldöntését, vajon az irodalmi mű, esetünkben a *Naplemente szimptóma* lehetséges olvasatai közül melyikre talál rá: „Az olvasónak a szívében és a lelkében kell megszületnie a helyes út keresése iránti igénynek." Élve az olvasóra átruházott keresés lehetőségével, megjegyzem, hogy a regény nyelvi megformáltsága, narrációja és szerkezete éppenséggel abban érdekelt, hogy az olvasó ne tudja egyértelműen elválasztani egymástól a mű metaforikus és referenciális útjait, tehát a regénybeli (azaz művi, mesterséges, szépirodalmi) jellegét attól a másiktól, mely ugyanilyen megalapozottan a téma szakmai (tudományos, orvosi, etikai és lelkiismereti) oldala felől ragadható meg.

Elmondható ez a címről is, mely már szervesebben része a szövegvilágnak; míg az eredeti spanyol kiadásban a cím mindössze Naplemente (Puesta de sol), a magyar változatban *Naplemente szimptóma.* Az eredetiben tehát a cím olyan egészre kíván részként utalni, mely egészhez asszociatív módon pozitív képzetek társulnak, ezzel szemben a magyar címváltozat már magában hordozza az általa reprezentált és a műből az olvasás során fokozatosan kibomló orvosi tartományt is: a naplemente szimptóma ugyanis a vízfejűség egyik tünete, a folyadéknak a koponyában való nyomása okozza, ami által a súlyosan fogyatékos gyermek szeme hatalmasra tágul és kidülled, és a gyermek arca olyanná válik, akár a képzeletbeli

ufonautáké. Mindez tehát már a mű szövegvilágába szervesen beépülő orvosi diagnózis, hiszen a szövegben haladva nyilvánvalóvá lesz, hogy a vízfejűség is szimptóma, a nyitott gerinccel, ezzel a gyógyíthatatlan és a regény szerint kezelhetetlen fogyatékkal született csecsemőké, melynek további velejárói, hogy a gyermek mozgásképtelen, nem ura alapvető életfunkcióinak, mi több, mesterséges életben tartása nem a végzete elkerülését, hanem csak fájdalmas elodázását eredményezi, hiszen csípőficama alakul ki, továbbá csak egy speciális szeleppel biztosítható, hogy a koponyájában felgyülemlő agyvizet az ütőerébe vezethessék, nehogy szétpattanjon a feje. Eszerint a regény alapkérdése így foglalható össze: etikus-e egy életképtelen gyermeket mesterségesen életben tartani, ha ezt a szülei sem akarják. Mert hogy nem akarják, az a kezdetektől fogva nem képezi vita tárgyát: tudva tudják ugyanis, hogy a gyermek előbb-utóbb meghal, anélkül, hogy az életből (mármint abból, amit emberileg, s nem biológiai értelemben életnek tartunk) bármilyen élhető formájában része lehetne, miként azt is tudják, hogy a mesterséges életben tartás legföljebb két célt szolgálhat: az orvosi becsvágyét, mely a kutatás és a haladás álcája mögé rejtőzik, és a kórházi fekvőbeteg-kezeléssel óhatatlanul együtt járó nyerészkedését, mely oly gátlástalan, hogy meg sem kíséreli magát a puszta pénzszerzésen kívül másnak feltüntetni. Látható, elsősorban szakmai, szakmai-etikai kérdések ezek.

A következő paratextus a regényhez csatolt Utószó, melynek szerzője a gyermekeutanázia elismert szakértője, egy jogi és orvosi végzettségű holland gyermekgyógyász, a Groningen Egyetem gyermekklinikájának igazgatója, aki a tudomány oldaláról közelít a regényhez, és az értelmező olvasót ismét visszautalja arra az útra, melynek meglétét Vajda Barnabás is felmutatja az idézett beszélgetésében, és amely út keresése során válaszában Pablo Urbányi az olvasó szívére és lelkére bízza a helyes irány megtalálását. „A könyv elolvasása ráébresztett, hogy a művészetnek egyedi funkciója van: olyan érzelmeket kelt bennünk, amelyek segítenek e vitatott kérdések tisztázásában. Ezért tartom a könyvet a gyermekeutanáziával kapcsolatos vita fontos irodalmi lenyomatának..." – írja Eduard Verhagen professzor, s utószava első mondatában közli a gyermek fejlődési rendellenességének tudományos megnevezését: meningomyelokéle. Ezzel a szóval a regény szövege is gyakran operál, de már nem egyértelműen és nem kizárólag csak a szakmai érintettség szintjén, hanem a nyelv áttételes szintjén is, hiszen a szülők – jobb híján – épp e szakkifejezés alapján nevezik gyermeküket Meninjitónak. Egyébként nem így hívják, nem hívják sehogyan sem, hiszen meg sem keresztelik, csak a róla való beszélgetésekben és gondolkodásban ezzel a névvel illetik. S így nemcsak a szakmai diskurzustól, hanem a gyermeküktől is eltávolodnak, pontosabban: az ezekhez való közelítési és a megértést célzó kísérleteik sorra csődöt mondanak. Mondhatni, a metaforikusan névhez jutó Meninjito irodalmi kontextusba helyeződik.

A szakmai diskurzus esélyét a szövegben olyan jelentősnek mondható elem is növeli és tartja mindvégig, mint a szerkezete: a narrátor családfő – Pedro, az apa – az egyik orvos számára foglalja össze házaséletének hányattatásait, melyek a fogyatékos gyermeke születésével kezdődnek s halálával végződnek. Ez az összefoglalás számozott kartotékokon történik, a kartotékok a mű egyes fejezetei. A szakmainak és az irodalminak az együvé tartozása magából a szövegből következik; a feljegyzésekkel az őket papírra vető apa az érzéseit, gondolatait, vágyait, gyűlöleteit és félelmeit írja ki magából, másrészt ugyanezekről az orvos azt állítja-várja, hogy igen eredeti és tudományosan hasznosítható dokumentumoknak fognak minősülni.

A szöveg fikcióként való felfogása mellett mindenekelőtt a történet parabolajellege szól, tehát hogy erkölcsi célzatú jelképes elbeszéléssel állunk szemben. E tekintetben nyilván nem mellékes szempont az sem, hogy a példázat gyakran a mindent átszövő ironikus elbeszélőmód táptalaja. A szöveg metaforikusságát szóképek és szóképhálózatok tartják. A szóképek egyik közös nevezője a keresztény kultúrkörbe ágyazottságuk (Isten, angyal, kereszt, keresztelő, születés, halál, sötétség, világosság, eredendő bűn, arc, Isten orcája, a sor folytatható). Ezek más-más kapcsolatokban a legkülönfélébb jelentések árnyalóivá lesznek. A világosság–sötétség ellentét a latin-amerikai környezet plasztikus alátestését szolgálja, amennyiben a világosság az eleve üdvözítőt, a pártoltat, a kívánatost jelenti és szimbolizálja, ellentétben a sötétséggel. A szülőkkel szemben állók csapata (orvosok, ápolónők stb.) nem győzi hangsúlyozni, hogy az általuk nem kívánt gyermek szőke és kék szemű, tehát argentin szemmel „mintabébi", s ez a vélekedés menten mennyei szférákba is emeli a csecsemőt, amikor a szőkeséget az angyaliasággal azonosítja: „– Igaz, hogy nem akarják? Hogy létezik ez? Nézzék, hasonlítsák össze a többivel, ez a legfehérebb mind közül, aki itt van. Egy szőke angyalka." (220.) Ugyanez más megfogalmazásban a regény végén a halottasház tisztviselőjének szájából, aki ezt mondja az apának: „– Pech, öregem, pech. Ha egy néger gyerek lett volna, ők maguk dobták volna a szemétbe." (275.) A regényben egy fekete nő szőkére festi a haját, ezzel szándékozva kimutatni egy felsőbb kategóriába, az arisztokráciáéba való tartozását, míg egy másikról annyit tudunk meg, hogy „meglehetősen vékony, barna bőrű, fekete szemű; kettős vezetékneve ellenére, bár azt nem tudom, arisztokrata származású volt-e, alighanem a fél szemét is odaadta volna, hogy a másik kék legyen." (283.) és így tovább.

A vissza-visszatérő és folyamatosan alakuló szóképek közt néhányat kitüntetett hely illet meg; ilyen a szakrális és a szexuális mentén rendeződő az Isten orcája is. Elsőként a regény elején képződik meg abban a fejezetben (4. kartoték: Én magam), mely a főszereplő Pedro eszmélését beszéli el; az epizód a fiatalember első szexuális élményéről szól: „Egy szoba, egy rádió, amelyből tangó szól, az újságpapírral elsötétített ablakon át épp csak halványan derengő fény. Remegve tapogatóztam a sötétben. A »Török nő« szavai – »gyere, nem harapok« – tájoltak be. Tesz-vesz a kezével. Az én ideges két kezemet lefékezte, mielőtt még eljutottak volna Isten orcájához: »Nem, a munkaeszközt nem fogdossuk!« Néztem fekete szemét a derengő fényben, szép szempár volt; a plafonon kalandozó nagy, de fénytelen, száraz és közönyös szempár. Remélve, hogy majd csak rám néz, annak bizonyságául, hogy ott vagyok, hogy létezem, végrehajtottam beavatásom ceremóniáját. Amikor befejeztem, s Isten orcája helyett valami mást ismertem meg, amiről abban a pillanatban még nem tudtam, micsoda, hiányoltam a melegséget és a szerelmet. A befejezetlenség keserű szájízével távoztam." (18–19.) A regényszövegből nem egyértelműsíthető teljes bizonyossággal, hogy a „Török nő"-ként aposztrofált prostituált és a későbbiekben felbukkanó jótét lélek műtősnő, Mabel Benaím egy és ugyanaz a személy-e. Mindenesetre az a feltevés, hogy nem hasonló alakok, hanem azonos személyek, megvilágítaná Pedro önmaga számára is furcsa vonzalmát Mabel Benaím iránt, tehát hogy az a szinte leküzdhetetlen hajtóerő, mely a műtősnő felé tereli, nem egyéb, mint az egykor meg nem ismert melegség keresése.

A regény alapkérdése így foglalható össze: etikus-e egy életképtelen gyermeket mesterségesen életben tartani, ha ezt a szülei sem akarják. Mert hogy nem akarják, az nem vitás...

Csanda Gábor

(A könyv bemutatóján, a Vámbéry Irodalmi Kávéházban október 13-án elhangzott szöveg rövidített változata)

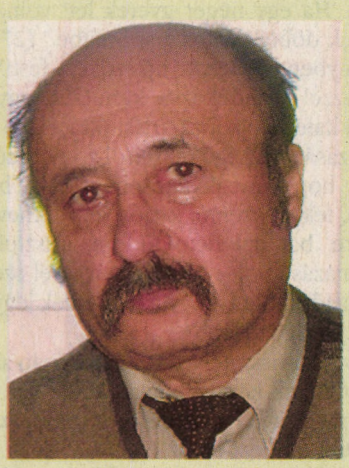

Kopasz-Kiedrowska Csilla felvétele

Pénzes István 1951-ben született Kürtön, Érsekújvárt él; pedagógus, szakíró, író. Kötetben megjelent önálló művei: „...s lettem a kicsinyek papja" (Lukács Pál és Kamocsa kapcsolata, 1996), Anyanyelvi játékok (1996), Kürt (falumonográfia, 2000), Anyanyelvi kavalkád (2004).

Történelem versben elbeszélve

Kopasz-Kiedrowska Csilla beszélgetése Pénzes Istvánnal

Kilencvenkilencben indította útjára a Lilium Aurum Kiadó a Verses Magyar Történelem sorozatot, a Lant és kardot, s évenként egy-egy kötettel lepte meg az olvasókat. A hét kötetben (Ősköltészetünktől az államalapításig; Az államalapítástól az Aranybulla kiadásáig; A tatárdúlástól Mátyás király haláláig; Mátyás halálától Thököly fellépéséig; Thököly Imre fellépésétől a reformkorig; A reformkortól az első világégésig; Az első világégéstől napjainkig) 1100 kisepikai alkotás található. A hetedik, a zárókötet néhány hete jelent meg. Valamennyit Pénzes István állította össze. A jegyzetek, életrajzi adatok, háttérrajz, az elő- és utószó is az ő munkája.

Hogyan indult a sorozat?

Az ötlet az 1980-as évek végén született, amikor egy sorozatot készítettem a Szlovák Rádió magyar adásának, az iskolarádió részére, mégpedig a magyar nemzet történetéről. A kötelező anyag

FIGYELMÜKBE AJÁNLJUK

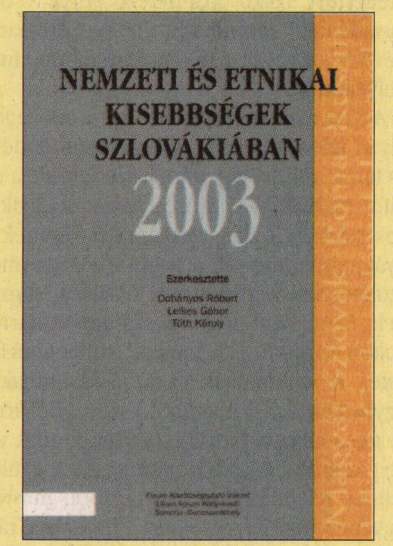

Dohányos Róbert–Lelkes Gábor–Tóth Károly szerk.
Nemzeti és etnikai kisebbségek Szlovákiában 2003
Fórum Kisebbségkutató Intézet–Lilium Aurum
Kötve, 198 old., 17x24 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 135 Sk

Fazekas József–Hunčík Péter szerk.
Magyarok Szlovákiában (1989–2004) I.
Fórum Kisebbségkutató Intézet–Lilium Aurum
Kötve, 480 old., 17x24 cm
bolti ár: 300 Sk
kedvezménnyel: 270 Sk

Fónod Zoltán főszerk.
A cseh/szlovákiai magyar irodalom lexikona 1918–2004
Madách-Posonium
Kötve, 480 old., 17x24 cm
bolti ára: 420 Sk

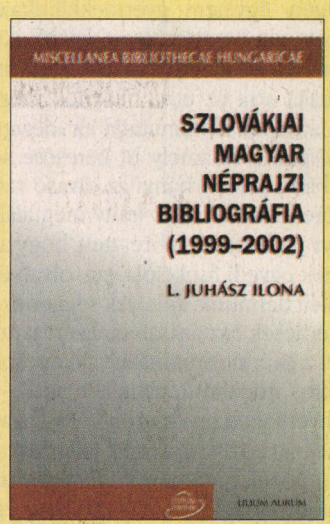

L. Juhász Ilona összeáll.
Szlovákiai magyar néprajzi bibliográfia (1999–2002)
Fórum Kisebbségkutató Intézet–Lilium Aurum
Fűzve, 278 old., 12x19,5 cm
bolti ár: 170 Sk
kedvezménnyel: 153 Sk

FIGYELMÜKBE AJÁNLJUK

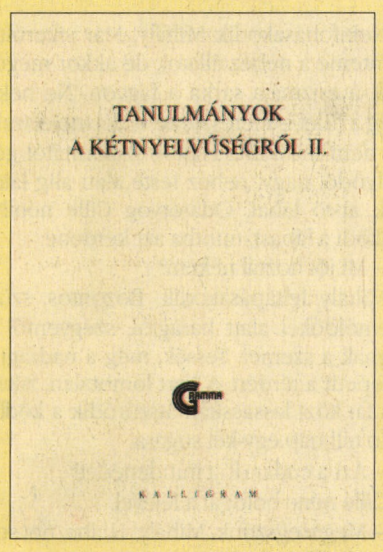

Lanstyák István–Menyhárt József szerk.
Tanulmányok a kétnyelvűségről II.
Kalligram
Fűzve, 304 old., 16,7x24 cm
bolti ár: 190 Sk
kedvezménnyel: 170 Sk

Öllös László
Emberi jogok – nemzeti jogok
Fórum Kisebbségkutató Intézet–Lilium Aurum
Fűzve, 256 old.,
12x19,4 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 135 Sk

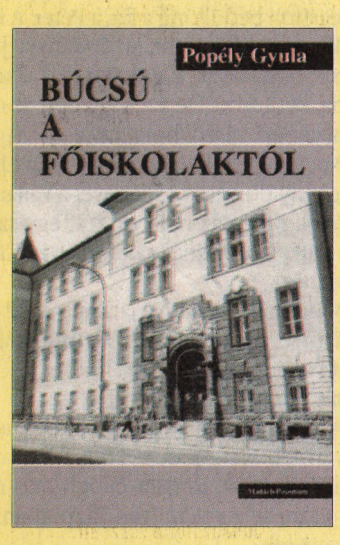

Popély Gyula
Búcsú a főiskoláktól
Madách-Posonium
Kötve, 224 old., 13x20 cm
bolti ára: 185 Sk

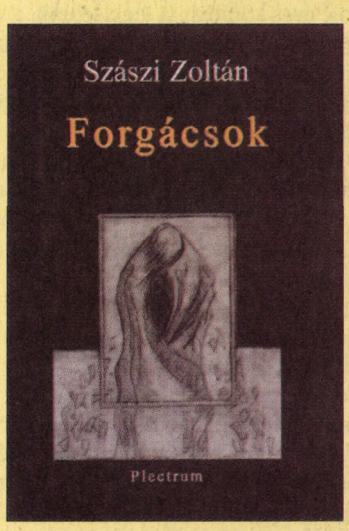

Szászi Zoltán
Forgácsok
Plectrum
Kötve, 128 old., 14,8x21 cm
bolti ár: 200 Sk
kedvezménnyel: 178 Sk

mellé sok odaillő irodalmi alkotást iktattam be. A visszajelzésekből kiderült: az elhangzott alkotások jó részét nem ismerték a hallgatók. Akkor döbbentem rá, hogy vannak a birtokomban olyan versek, amelyekkel lehetne valamit kezdeni. Összeállítottam az első kötetet, és leadtam a Lilium Aurumnak. Az a szándék vezérelt, hogy a magyar államalapítás ezredik évfordulójára jelenjen meg egy verses történelem, amely István koronázásával zárul. Hodossy Gyula biztatott: ezt folytatni kell.

A cím – Lant és kard – az én ötletem volt, hogy ebből sorozat lett, az Hodossy Gyula érdeme. Folyamatos, állandó kutatómunka eredményeként, amelyet Magyarországon végeztem – Esztergomban, Szegeden, valamint Budapesten a Széchényi Könyvtárban –, korabeli újságokban, folyóiratokban, könyvekben kutattam, ugyanis az adott korokkal foglalkozó kötetekben soha nem találtam összegyűjtve alkotásokat. Rengeteg verseskötetet átnéztem, volt, hogy nyolcat-tízet átlapoztam, és egyetlen megfelelő verset sem találtam.

A Lant és kard olyan versek gyűjteménye, amely a magyar nemzet múltját mutatja be. Jelent meg hasonló válogatás az egyetemes magyar irodalomból?

Tudtommal nem. A magyar történelem eseményeiről ugyan már jelent meg válogatás, a honfoglalástól a szocializmus építéséig, de csak egy kötetben. Mivel hét kötetre bontottam a magyar történelmet, több tucat verset tudtam besorolni egy-egy eseményről, amelyekről a korábbi gyűjtemények csak kettőt-hármat, s ezáltal köteteként átlagban másfél száz vers olvasható. Ugyanis nem az volt a lényeges, hogy mikor született a vers, hanem hogy milyen történelmi eseményről szól. Az utolsó kötet négy fejezetre oszlik. Az elsőben az eddig megszokott verseken kívül, amelyek a háború borzalmait írják le, olyan alkotások is helyet kaptak, amelyek a hazafias lelkesedést magasztalják, hiszen 1916-ig még bizonyos optimizmus volt az emberekben. A második fejezetben az eddig tabutémát jelentő Trianon-versek olvashatók. Mint tudjuk, ezek a versek az eltelt évtizedek alatt nyomtatásban nem jelenhettek meg; a húszas, harmincas években kiadott újságokban bukkantam rájuk. A harmadik fejezet az 1930-as évektől a második világháború befejezéséig tartó időszakot öleli fel; itt megtalálható a harmincnyolcas revízió, a Felvidék visszacsatolása, a második világháború és a háború vége. A negyedik fejezetben kaptak helyet a szovjet éra, az 56-os forradalom, a Kádár-korszak versei,

a szamizdatirodalom sok alkotása és a 89-es rendszerváltás kapcsán született versek.

A holokausztról nem történik említés...

Nem, mivel az nemzetközi jellegű volt. Ugyanúgy nem tértem ki a határon túli magyarságot érintő eseményekre sem, tehát hogy tizennyolc óta mi történt velük. Az utószóban megírom, hogy jó lenne, ha valaki felvállalná, feldolgozná az erdélyi, a felvidéki, a vajdasági magyarság történetét. Ebben a kötetben ugyan egy kicsit benne van a felvidéki magyarság sorsa – de csak Trianon kapcsán.

A szlovákiai magyar költők közül kik szerepelnek a hetedik kötetben?

Kulcsár Ferenc és Tőzsér Árpád. Ebbe a kötetbe többet nem lehetett besorolni, mert ha csak egy-egy verset iktatok ide, az foghíjas lesz, ha meg valóban egy egységet akarok bemutatni, akkor a sorozat tovább duzzadt volna.

Majdnem minden vershez történelmi háttérrajz íródott. Miért?

Minden fejezet történelmi bevezetővel kezdődik, a versek előtti háttérrajzot pedig azért tartottam fontosnak, hogy a történelemben kevéssé járatos személy is el tudjon igazodni az eseményekben.

A sorozat korábbi köteteiről kik szóltak elismeréssel?

Olyan személyiségek, mint Kiss Gy. Csaba vagy Käfer István. De említhetem Koncz Gábort, a Magyar Kultúra Alapítvány igazgatóját is, aki azt emelte ki, hogy milyen nagy örömmel olvasta azoknak a verseit, akik az irodalom perifériájára kerültek. Többen pozitívumként könyvelték el, hogy Jókai Mórtól is közlök verset – sokan nem tudták, hogy a nagy mesemondó lírában is jelentőset alkotott. Visszajelzéseim alapján ez a sorozat nálunk és a magyarországi főiskolákon és egyetemeken ajánlott irodalom lett, de hézagpótló mű lehet a gimnáziumokban is. Koncz Gábor egyébként a sorozat minden kötetéből 500 példányt kér, ugyanis az ausztráliai, dél-amerikai, kanadai magyar egyesületeket szeretnék vele megajándékozni.

Mi szerint történt a válogatás?

Ez kisepikai gyűjtemény. Olyan verseket kerestem, amelyek a magyar nemzet egy-egy meghatározó korszakáról szólnak, az utolsó kötet az első világháborútól napjainkig a magyar nemzet történetének vérzivataros múltját mutatja be.

Segítség

– Nem megy, no, sehogy se megy! – nyögte keservesen az öreg Botló Mihály. – Nem bírok ezzel a döggel! Hogy a manó vigye el!

Nem hallatszott messze a szava. Mert az a dög, amelyiknek a két fülét fogta, olyan visítást, röfögést csapott a hajnali szürkületben, hogy a túlsó faluvégről is összeszaladtak volna rá az emberek, ha nem volna olyan mindennapi dolog, így télvíz idején, faluhelyt a disznóölés. Hallani biz azt innen is, onnan is. Csakhogy a többit apránkint elhallgattatja a kés; felvillan a szalmatűz itt is, ott is. A ködös reggeli levegőben száll a pörzsölés szaga – csak szegény Mihály bátyó nem bír a magáéval.

Pedig Cille néne már készen áll a lábassal meg a fakanállal, hogy a friss, meleg vért keverje. Egy kevés sót is tett a lábasba, hogy meg ne aludjék.

De hát a kövér, nehéz állat úgy dolgozik a fagyon a négy lábával, mintha fizetnék érte. És szegény öreg – de hát ő az oka. Miért éppen máma az a disznóölés. Már miért ne várhatott volna még egy napot?

A disznó elhallgat – no nem a késtől! Az még ott pihen Mihály csizmaszárában. Csak elfáradtak mind a ketten. Szuszogva pihennek a nagy, életre-halálra szóló birkózásban. A felső faluvégről cigánymuzsika, legénykurjongatás hallatszik. Talán kinyitották a kocsmaajtót, hogy kieresszék a sűrű dohányfüstöt. Vagy talán... Dehogy, dehogy! Azt ugyan várhatjuk! Ha rágyön a bolondja, az a rossz fiú nem gondol se apjára, se anyjára, amíg a pénze tart! Bezzeg a másik jobb gyerek volt. Kár érte, hogy ott veszett a háborúban, alig tizennyolc éves korában. A legkisebbik, a Vince, meg valahol Jozefovban pucolja a tüzérlovat. Haza kellett volna jönnie újesztendőre, nos, bentfogták, aszondják, március végéig. Hogy a manó vinné el!

Mert az olyan öregek, mint a Botló Mihály, akik már minden reggel ott ülnek a hajnali misén, vigyáznak a szájukra. Az ördögöt nem szívesen emlegetik, azért bízzák a manóra a dolgaikat.

Cille néne lába fázik.

– Ugyan már, mit piszmog olyan soká azzal a disznóval? Teperje le má, no! Vagy én segítsek?

Bizony, Mihály bátyó már azt se bánná. Csakhogy ezt igazán nem kívánhatja Cillétől, aki másfél esztendeje etetgeti, kényezteti, szólongatja szelíd szóval ezt a kezes jószágot. Érti is a szavát, ismeri a lépését, a hangjára örömteli röfögéssel felel. És még ő segítsen ezt megölni? Oda se szeret nézni, mert még utóbb megsajnálná, pedig mindenki tudja, hogy ettől az állat nehezebben döglik meg. Ha a férfiak megszúrták: a vért felfogni, keverni odajön. Mert az más. Az a vér nem valami borzalom, hanem a véres hurka tölteléke – nyersen.

Nekifohászkodik Mihály. Már sikerült ledöntenie a nehéz állatot, de akkor megcsúszik a csizmája sarka a fagyon. Ne neked! Még a fülét is eleresztette. A disznó elszalad, de nem messzire. Hájtól, szalonnától gömbölyödő, nagy, nehéz teste alatt alig látszanak apró lábai. Odatotyog Cille nénihez. Böködi a lábast, mintha azt kérdené:

– Mi jót hoztál nekem?

Mihály feltápászkodik. Bozontos, szürke szemöldökei alatt haragtól, szégyentől villognak a szemei. Tessék, még a nadrágja is kirepedt a térdén. A kert lombtalan, zúzmarás fái közt lassacskán átszűrődik a ködben kelő téli nap egy-két sugara.

– Azt a cudar dög mindenedet!

Cille néne bólogat a fejével.

– Megöregszünk, Mihály! Hiába, no, segítséget kell hívnunk.

Valami kis segítségféle közeledik a konyha felől. Julis az, aki elkészült a sok előkészülettel, begyújtott a katlan alá, kimosta, kitörülte a zsírosbödönöket, lesikálta a bontótőkét. Egy kis egész csöndes dalszóval jön, mert ő is tegnapos egy keveset, bizony, éjfélig ott táncolt a mulatságon. Hogy, hogy nem: a kerítésen átszól erre a szomszédék Janija is.

– Adjon isten jó reggelt! No, hány kilós lesz a kese?

Annak Mihály bátyó már megint fogja a fülét. De jobb szeretné, ha nem volna annyi nézője. Mert a viaskodást újból kell kezdenie, s ha megint nem sikerül, az olyan Jani-féle szájtátó kamasz még utóbb kineveti.

De hát ez a kívánsága nem teljesül, mert az utcaajtón bedüllöng a fia, a Péter. A kalapját elhagyta valamerre, a dokányja poros, meszes, botladozik, kapaszkodik falba, ajtófélfába, kerítésbe. De azért odajön az ólhoz. Az anyja nézi, rászól bólogatva:

– No, te ugyan megbecsülöd magad!

A legény durcásan ránt egyet a vállán, Julinak felel, pedig az nem is szólt egy szót se, azt is halkan mondta, csak kuncogva, mosolyogva nézi.

– Mi közöd hozzá? Ne járjon a szád!

– Énnye, no, de nagy úr az úr! Inkább segítenél apádnak!

Péter hajlandó erre.

– Apa, hagyja, majd én! – dadogja akadozó nyelvvel.

Mihály bátyót annyira elfoglalta a dolga, hogy észre se veszi, milyen állapotban van a Péter gyerek.

– Gyere no! Kapd el a lábát, döntsük az oldalára.

Talán túlbecsülte a segítség értékét, vagy elfáradt már az öreg: de bizony a kese megint kirugaszkodott a kezéből. Megfordult hirtelen és fellökte Pétert. A legény föl-

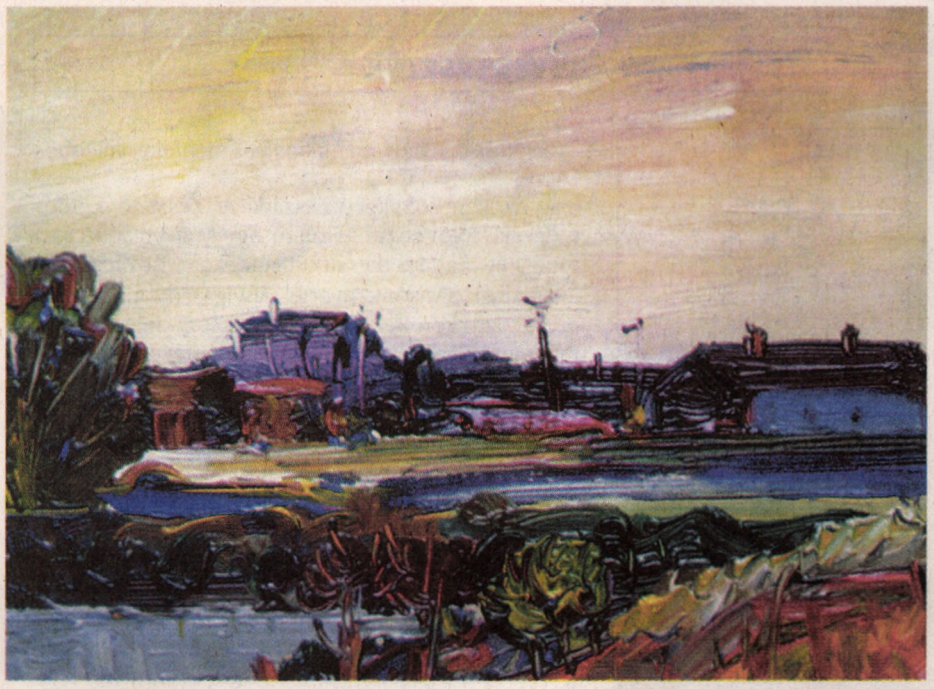

Janiga József: Csallóközi táj

henteredett, odagurult a szalmára. Ott is maradt fekve. Száján piros folyadék buggyant ki. Cille néne nagyot sikított, a Julisban elakadt a szó, csak nézte a bátyját halványan, tátott szájjal.

Mihály a legényhez szaladt.

– Péter! Péterkém! Nem akartam, no! Éledj föl, no!

A legény nyújtózott egyet, de nem nyitotta ki a szemét.

Mihály felordított:

– Gyilkos dög!

Elkapta a disznót a szörnyű, bosszúálló harag erejével. Iszonyú erőfeszítéssel leteperte, s a következő pillanatban beleszaladt a kés a nyeléig a torkába. Cille asszony mit tegyen? Odahajolt, a lábasban felfogta a vastag sugárban kiömlő vért.

Pétert a Julis keltegette, a Janival, aki a veszedelemre átugrotta a sövényt.

Mihály a disznó mellkasát gyömöszölte a térdével, Cille asszony meg keverte a vért és szidta a disznót.

– Gyalázatos dög, te! Ezért bántam veled jól, ezért etettelek, ezért tartottalak! Az én fiamat, az én drága jó fiamat nem átallottad bántani!

Szemeiből potyogtak a könnyek a hurkatöltelékbe.

Mihály bátyó igazat adott neki mindenben.

– Az egész faluban nem volt még egy ilyen derék legény! Te kutya!

Mert hát, ha a disznóra haragszunk, azt mondjuk rá, hogy kutya. A kutyára meg azt, hogy disznó.

A vérforrás elapadt, már csak egy-egy aludt vércsomó jött ki a seb száján. Most már megint a fiúval lehetett törődni. Hej, jaj! Nehéz sor! Talán meg is halt eddig! Úgy látszik, valami ilyesféle lehet vele, mert a Julist úgy rázza a sírás, hogy a Janinak át kell fognia a derekát.

– Mihály, te! – szepegi Cille néne. – Mihály, hallod? Már hörög szegény!

Azok meg ketten megfordulnak a szóra. Hangos, nagy, tele szájú nevetéssel.

– Hortyog a disznó, úgy elaludt egyvégbe, ahogy puha almot érzett maga alatt!

– De a vér, amit hányt?

– Vörösbort mértek a szövetkezetben, hát nem hányhatott kéket!

Cille néne boldogan rohant a fiához.

– Péter! Péterkém! Hát nincs semmi bajod?

Az már ébredezett.

– Nekem? Nincs. Csakhogy ihas vagyok! Meg éhes is!

Botló Mihály büszkén nézett végig a kivégzett ártányon.

– Gyere, Jani, tegyük dereglyére, aztán vigyük hátra megpörzsölni.

– Nehéz lesz! Van vagy másfél mázsa!

– Van, hála Istennek! Erős is volt a kutya, nem tudom, hogy bírtam volna vele, ha a fiam idejében itt nincs segítségül!

Földes György

Százhúsz évvel ezelőtt született (és Budapesten hunyt el 1978-ban) Földes György bacsfai származású földbirtokos író, a Tátra folyóirat szerkesztője. Életében egy regénye és a csallóközi anekdotikus történeteket elbeszélő Kukkónia lelke látott napvilágot, mely 1993-ban a Csallóközi Kiskönyvtár sorozat második darabjaként újra megjelent. Földes György itt közölt novelláját a Szlovenszkói magyar elbeszélők (Kazinczy Könyv- és Lapkiadó Szövetkezet, Tornalja, 1935) című antológiából adjuk közre.

Nyilván sokkal több vers került elő, mint amennyit a könyv terjedelme elbírt. Szempont volt, hogy a szerző ismert legyen?

Nem a költő személye határozta meg a válogatást, hanem az, hogy folytonosság legyen a versek között. Sok esetben nem kortárs költők alkotásai kerültek egymás mellé, a költeményeket olvasva mégis folytonosságot találunk, mert az egyik vers szinte folytatása a másiknak – vagyis verses történelmet tartunk a kezünkben.

Melyik verset tartod a kötet legérdekesebbjének?

Nagyon sok olyan van, amely a szívemhez nőtt. Az elismert költők mellett megemlítenék két nevet, amely a köztudatban nincs benne: Kerecseny János emigrációba kényszerült, Clevelandben hunyt el, a másik Vargha Gyula – tőle szintén sok verset közöltem; viszonylag hosszú életű volt, Magyarországon halt meg. Csak a húszas-harmincas években megjelent kötetei ismertek, összegyűjtött verseit nem adták ki. Az ötvenhatos forradalom idejéből Petri György és Eörsi István verseit emelném ki.

A kiadó nem tervez további kötetet?

Erről nem volt szó. Mindenesetre dicséretes lenne összeállítani a határon túl rekedt magyarság viszontagságairól, történelmi megpróbáltatásairól tudósító versek antológiáját, ügyelve arra, hogy valamennyi tájegység – a Felvidék, Erdély, a Partium, Székelyföld valamint a Vajdaság és Bánát magyarsága küzdelmeinek is méltó irodalmi emléket állítsunk. De a huszadik századi egyetemes magyar irodalom nem tárgyalható a nyugati magyar irodalom nélkül. Az emigrációban élő és alkotó írókat is illő lenne egyszer bemutatni.

Érsekújvár, 2005 novembere

Kopasz-Kiedrowska Csilla, szerkesztő, újságíró

KÖNYVRŐL KÖNYVRE

Tisztelt Szerkesztőség!

Örömmel értesültem a Könyvjelző kínálatában egy újabb helytörténeti munka megjelenéséről, Szénássy Zoltán nyugalmazott tanár úr *Komáromi Krónikás* című kötetéről. Mind ezt, mind pedig a szerző eddig megjelent egyéb könyveit olvasásra ajánlom mindazoknak, akik szeretik és igénylik a magyar történelem és irodalom nagyjairól szóló írásokat. Szénássy Zoltánnak, barangolásaiban lélekben mi is útitársai lehetünk. A mű nagy figyelmet szentel a szabadságharcosoknak, külön a csallóközi hősöknek, tiszteleg irodalmunk jeles képviselői előtt, s a képanyaggal illusztrált fejezetek egyikében Baróti Szabó Dávid költő életét is bemutatja.

Tisztelettel:

Csicsay Katalin, Dunaszerdahely

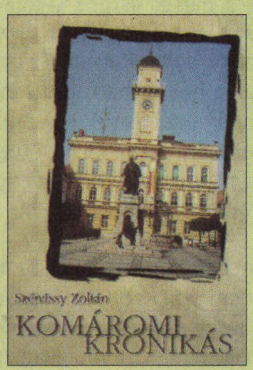

Szénássy Zoltán
Komáromi Krónikás
KT Kiadó
Fűzve, 328 old., 14,6x21 cm
egyezményes ára: 201 Sk

REJTVÉNY

E havi rejtvényünk nagyon egyszerű, ismét egy kérdésre várjuk a választ: hányszor fordul elő Földes György novellájában a *segít* szóalak? A megfejtők közül hárman a Nap Kiadó jövő évre szóló naptárát nyerhetik. Jó olvasást!

Tisztelt rejtvény- és feladványbeküldők! A melléklet havi átfutási ideje miatt csak olyan feladvány kerülhet az olvasók elé, amely a megjelenés idejéig még megőrzi rejtvényjellegét. November végi számunk többek közt ezért nem tartalmazza azokat az egyébként nagyon elmés és kedves kérdéseket, melyek Török Elemér (1930. november 14.) és Zirig Árpád (1940. november 16.) születésnapjához kötődnek. Mindenesetre nevezett költőinknek a Könyvjelző lelkes olvasói nevében e helyt kívánunk jó alkotókedvet, olvasóinkat pedig újabb feladványok kitalálására biztatjuk.

A szerk.

NYERTESEINK

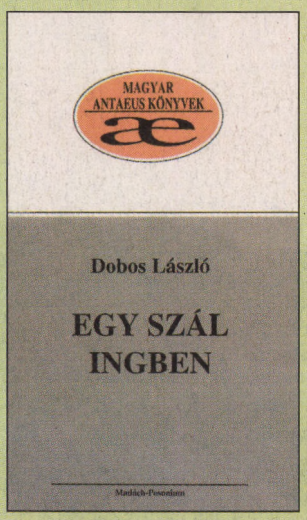

Legutóbbi feladványunk helyes megfejtése: Dobos László.

A nagyon sokakat válaszadásra késztető kérdés megválaszolói közül a szerző *Egy szál ingben* című regényét (a szerkesztő ajándéka) **Kovács Éva** kisújfalusi olvasónk nyerte. A vigaszdíjon bejutók azok közül kerültek ki, akik a Kossuth-díjas író más műveinek címét is beküldték. A legteljesebb listák egyikét **Szűcs László** (Zseliz) állította fel, íme: *Messze voltak a csillagok*, *Földönfutók*, *Egy szál ingben*, *Hólepedő*, *Sodrásban*, *A kis viking*, *Gondok könyve*, *Engedelmével*; nyereménye: Pablo Urbányi regénye (Naplemente szimptóma, a Nap Kiadó ajándéka). **Izsák Mária** Vágfarkasdról azok közé tartozik, akiknek nem kerülte el figyelmét Dobos Lászlónak a *Teremtő küzdelem* (Pozsony, 2000) című kötete; nyereménye: Monoszlóy Dezső regénye (Menekülés Szodomából, az AB-ART ajándéka). A rimaszombati **Képes András** pedig *Az idő mélységéből* című elbeszélésköteről is tud (Ungvár–Budapest, 1994), nyereménye: Kozsár Zsuzsanna regénye (Harminchárom apokrif, a Nap Kiadó ajándéka).

A nyerteseknek gratulálunk. A feladvány beküldőjének, **Méry Juliá**nak a Nap Kiadó jövő évre szóló naptárát (A család kalendáriuma 2006. Szívderítő NAPtár) küldjük.

Továbbra is várjuk az olvasással és a bemutatott könyvekkel kapcsolatos véleményüket, sikerlistáikat, észrevételeiket. Levélíróink közt sorsolunk, a szerencsésen kisorsoltakat könyvvel jutalmazzuk.

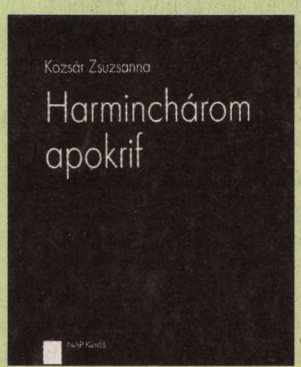

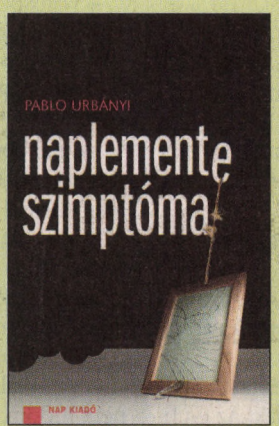

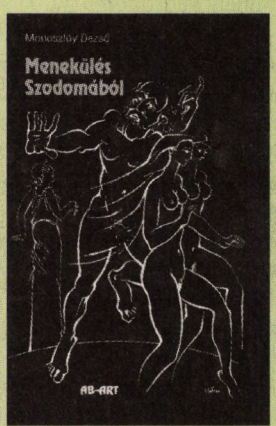

KÖNYVJELZŐ
Az Új Szó könyvekkel és olvasókkal foglalkozó melléklete

Megjelenik havonta egyszer
Készül a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumának támogatásával

Szerkeszti: Csanda Gábor
DTP: Toronyi Péter

Levélcím: Könyvjelző, Námestie SNP 30,814 64 Bratislava 1
Villámposta: konyvjelzo@poetic.com
www.ujszo.com
A Könyvjelző legközelebb **december 15-én**, csütörtökön jelenik meg.